

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-72>

УДК 331.5

ВЕДЕРНИКОВ Михайло

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-9850-3575>

e-mail: VedernikovMD@khmnu.edu.ua

ЧЕРНУШКІНА Оксана

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-7253-0284>

e-mail: ChernushkinaOO@khmnu.edu.ua

КРИВОНЮК Діана

Хмельницький національний університет

e-mail: dtgdetcdyb@gmail.com

ПРОБЛЕМА ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

У статті досліджуються питання зайнятості та безробіття населення у воєнний час. Визначено сутність поняття зайнятості та безробіття відповідно до чинного законодавства. Виконаний аналіз економічно активного населення України та Хмельницької області відповідно до даних Державної служби статистики. Досліджена динаміка показників робочої сили за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю по Україні в цілому та по Хмельницькій області. Результати розрахунків засвідчили незначні відмінності у показниках України та Хмельницької області у відсотковому вираженні. Відзначено негативні тенденції на ринку праці України зі зменшення показників робочої сили та зайнятого населення та збільшення кількості осіб, віднесених до безробітного населення та осіб, які не входять до робочої сили. Представлено і проаналізовано показники ринку праці України за період повномасштабного вторгнення за результатами соціологічних досліджень. Наголошено на впровадженні заходів щодо підвищення зайнятості населення у воєнний та повоєнний час.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, економічно активне населення, робоча сила, ринок праці.

VEDERNIKOV Mykhailo, CHERNUSHKINA Oksana, KRYVONYUK Diana

Khmelnytskyi National University

THE PROBLEM OF EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT OF THE POPULATION IN WARTIME

The article examines the issues of employment and unemployment of the population in wartime. The essence of the concept of employment and unemployment has been defined in accordance with the current legislation. An analysis of the economically active population of Ukraine and Khmelnytskyi region was carried out according to the data of the State Statistics Service. The dynamics of labor force indicators by age categories in terms of division by gender in Ukraine as a whole and in the Khmelnytskyi region were studied. The results of the calculations showed slight differences in the indicators of Ukraine and Khmelnytskyi region in percentage terms. Negative trends in the labor market of Ukraine with a decrease in the indicators of the workforce and employed population and an increase in the number of persons classified as unemployed and persons not included in the labor force were noted. The indicators of the labor market of Ukraine during the period of the full-scale invasion are presented and analyzed based on the results of sociological research. Emphasis is placed on the implementation of measures to increase employment of the population in war and post-war times. Unemployment and employment of the population are an integral part of human life. In the conditions of the pre-war period, the issue of unemployment was the main problem of the labor market, therefore, a number of state support programs were created to overcome unemployment in Ukraine. During the war, the issue of unemployment only worsened. The results of the study of the dynamics of indicators of the economic activity of the population of Ukraine in general and Khmelnytskyi region, in particular, proved the similarity of the indicators of the economically active population of Ukraine and Khmelnytskyi region. According to the "labor force" indicator, there is a slight difference in the decrease in the number of the labor force in Ukraine and in the Khmelnytskyi region. According to the "employed population" category, there is an advantage of the reduction of this indicator in the Khmelnytskyi region over the indicator in Ukraine. According to the category of the unemployed population, there is a preponderance of the decrease in the number of unemployed in the Khmelnytskyi region over the indicators in Ukraine in the extreme periods of the study. Sociological surveys play an important role in labor market research. They help to find out the real state of economic activity of the country's population. The data of a complex sociological study reflect an increase in the number of the unemployed population by almost three times compared to the pre-war period. This increase was due to external and internal migrations of the population of Ukraine, closure of businesses and the inability of the population to work in a certain territory of Ukraine. However, business is starting to recover and the number of unemployed people is decreasing every month. In the western part of Ukraine, there is an increase in the equation of competition for a vacant position. A high level of unemployment is observed in the southern and eastern parts of Ukraine. In order to improve the situation on the labor market of Ukraine in the war and post-war periods, it is necessary to develop a strategy for motivating the employment of the population of Ukraine.

Key words: employment, unemployment, economically active population, labor force, labor market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Безробіття та зайнятість населення є базовими характеристиками ринку робочої сили та невід'ємною частиною життя людини. В умовах довоєнного часу питання безробіття населення було основною проблемою ринку праці, тому для подолання безробіття в Україні було створено низку державних

програм підтримки. У період війни питання безробіття населення тільки загострилось, адже велика кількість підприємств припинили свою діяльність. Актуальною проблемою постає як внутрішня, так і зовнішня міграція робочої сили.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням проблем зайнятості та безробіття присвячені праці багатьох науковців, серед яких: А. Базилюк, Д. Богиня, І. Бондар, В. Васильченко, О. Грішнова, Т. Заяць, С. Злупко, А. Колот, Ю. Краснов, О. Кузнецова, В. Лич, Е. Лібанова, О. Новікова, А. Пігу, К. Польова, А. Поручник, О. Рудченко, В. Савчук, А. Чухно, Л. Шевченко, А. Халецька, В. Якубенко та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри велику кількість досліджень у даній сфері деякі питання все ж залишаються малодослідженими. Детальнішого вивчення потребують проблеми зайнятості та безробіття у воєнний час, обґрунтування динаміки показників ринку робочої сили за даними попередніх періодів та сьогодення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета публікації полягає у теоретичному обґрунтуванні питання зайнятості та безробіття населення та дослідженні основних тенденцій на ринку робочої сили в регіональному розрізі та країни в цілому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зайнятість населення є важливою складовою багатьох економічних процесів, тож існують різноманітні підходи до визначення її змісту.

У Законі України «Про зайнятість населення» дається таке визначення поняттю зайнятості населення – це не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [1].

Зайнятість з економічної точки зору розглядає також і О.Ю. Гринченко, який вважає, що з цієї точки зору – це діяльність працездатного населення щодо створення суспільного продукту або національного доходу [2].

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» зайнятими вважаються особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств), проходять військову чи альтернативну (невійськову) службу, на законних підставах працюють за кордоном та які мають доходи від такої зайнятості, а також особи, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти та поєднують навчання з роботою.

Також до зайнятого населення відносяться: непрацюючі працездатні особи, які фактично здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю; батьки - вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, патронатні вихователі, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства; особа, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, та одержує грошову допомогу на догляд за нею відповідно до законодавства; одинока мати (батько), яка (який) здійснює догляд за дитиною з інвалідністю [1].

Розрізняють такі основні види зайнятості: повну, раціональну та ефективну. Виділяють також повну, неповну, часткову, первинну зайнятість та інші, деякі з них представлені на рис. 1. Відповідно до [1; 3] нами ілюстровано зміст основних видів зайнятості.

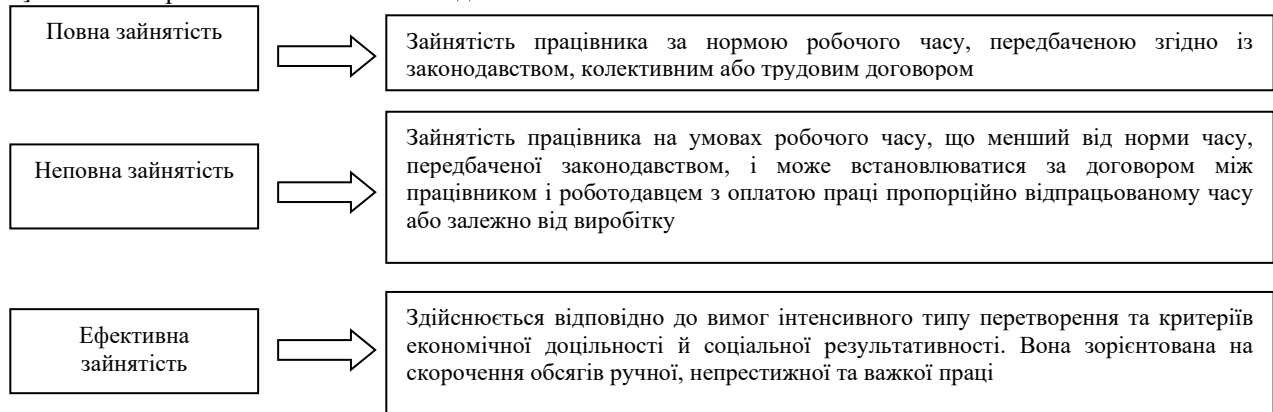

Рис. 1. Основні види зайнятості

Ознайомившись з даними рис. 1 варто зазначити, що зайнятість населення відіграє вагомую роль у функціонуванні національної економіки. Вона впливає на рівень життя громадян, забезпечуючи їх добробут, забезпечує виробництво матеріальних і духовних благ, сприяє економічному зростанню, обумовлює соціально-економічний розвиток країни [4].

Для покращення ситуації на ринку праці варто активізувати зайнятість населення. Одним із способів активізації зайнятості населення є діяльність уряду в такому напрямку, як грантові програми для підприємців, відшкодування частки заробітної плати осіб, які були працевлаштовані за програмами зайнятості, гранти на відкриття чи розширення бізнесу та інші заходи. Ще одним із таких способів є діяльність Державного центру зайнятості, який надає послуги з профорієнтації, індивідуального планування працевлаштування, професійної підготовки та перепідготовки, підвищення кваліфікації та пошуку підходящої роботи. Ці послуги допомагають громадянам працевлаштуватись на бажану роботу та бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Поняття зайнятості межує з поняттям безробіття. Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» безробіття – соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування.

Безробітною вважаються особа віком від 15-70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи [1].

Також виділяють таке поняття, як «класичне» безробіття – є наслідком високої ставки заробітної плати щодо тієї, яка б врівноважувала попит і пропозицію робочої сили. Висока ставка заробітної плати змушує роботодавців скорочувати робочі місця, а власників робочої сили пропонувати її в кількості, яка перевищує потребу.

Розвиток ринкової економіки супроводжується виникненням і розширенням масштабів безробіття. Це пов'язано з тим, що інвестиції у створення нових робочих місць відстають від темпів зростання чисельності найманих працівників. Безробіття стає масовим і постійним, вражаючи насамперед найменш розвинуті регіони [5].

Безробіття є важливою проблемою сьогодення. Для боротьби з безробіттям, зазвичай, використовують підняття заробітної плати та створення нових робочих місць. Також, завдяки спрощеному отриманню кредитів, пільгам та залученню інвестицій держава стимулює підприємства не скорочувати людей, а розширювати можливості для зайнятості. Сьогодні ж потрібно працювати над новими способами зменшення кількості безробітного населення, адже ця проблема під час війни тільки загострилася.

Для обґрунтування прогнозних показників ринку робочої сили доцільно розглянути, перш за все, статистичні дані щодо економічно активного населення за попередні періоди. З даними економічно активного населення України є можливість ознайомитись на сайтах Державного центру зайнятості та Державної служби статистики України (табл. 1 – 5).

Для кращого розуміння динаміки показників економічно активного населення запропоновано розглянути показники загалом по Україні та Хмельницькій області.

Економічно активне населення – особи віком 15–70 років, які протягом певного періоду часу забезпечують пропозицію робочої сили на ринку праці [6].

Показники економічно активного населення України за можливі для дослідження періоди представлені у табл. 1 [7]

Таблиця 1

Показники економічно активного населення України

Показники	Усе населення			Темп приросту, %	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/2019 рр.	2021/2020 рр.
Робоча сила					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	18155,7	17669,8	17405,0	-2,7	-1,5
у віці 15-70 років, тис. осіб	18066,0	17589,5	17321,6	-2,6	-1,5
працездатного віку, тис. осіб	17381,8	16917,8	16666,8	-2,7	-1,5
Зайняте населення					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	16668,0	15995,6	15693,4	-4,0	-1,9
у віці 15-70 років, тис. осіб	16578,3	15915,3	15610,0	-4,0	-1,9
працездатного віку, тис. осіб	15894,9	15244,5	14957,3	-4,1	-1,9
Безробітне населення (за методологією МОП)					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	1487,7	1674,2	1711,6	12,5	2,2
у віці 15-70 років, тис. осіб	1487,7	1674,2	1711,6	12,5	2,2
працездатного віку, тис. осіб	1486,9	1673,3	1709,5	12,5	2,2
Особи, які не входять до складу робочої сили					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	14082,1	14406,6	14449,5	2,3	0,3
у віці 15-70 років, тис. осіб	10430,5	10724,8	10718,3	2,8	-0,1
працездатного віку, тис. осіб	6114,7	6312,6	6254,9	3,2	-0,9

У табл. 1 представлена динаміка економічно активного населення України, а саме: робочої сили, зайнятого населення, безробітного населення та осіб, які не входять до складу робочої сили, відповідно чисельності усього населення країни. За даними таблиці ми можемо спостерігати таку динаміку показників робочої сили, за досліджуваний період: чисельність населення даної категорії з кожним роком зменшується, у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. спостерігається зменшення частки робочої сили в середньому за віковими категоріями на 2,7%, у 2021 р. – 1,5%. Загальне зменшення робочої сили за три досліджених роки становить 4,2%.

Динаміка зайнятого населення України є негативною, адже частка зайнятого населення країни з кожним роком зменшується. Так, у 2020 р. в порівнянні з попереднім роком зменшення кількості зайнятого населення становила 4,0 %, а у 2021 р. порівняно з 2020 р. – 1,9 %. Загальне зменшення зайнятого населення за досліджуваний період становить 5,9 %. Також варто зазначити, що показники робочої сили та зайнятого населення за темпами приросту у 2021 р. були кращими, ніж у 2020 р., адже у 2021 р. спостерігається менший відсоток зменшення кількості осіб даних категорій.

Динаміка безробітного населення за методологією МОП є протилежною до динаміки робочої сили та зайнятого населення. Показники безробіття у 2020 р. в порівнянні з попереднім зросли на 12,5 % за кожною віковою групою, у 2021 р. – на 2,2 %. Загальне збільшення кількості безробітного населення за три роки становить – 14,7 %.

Проаналізуємо динаміку показників за категорією осіб, які не входять до складу робочої сили. У 2020 р. за даною категорією спостерігається збільшення показника на 2,8 %, в середньому, а у 2021 р. наявна різна динаміка за віковими категоріями. Так, за віковою категорією осіб у віці 15 років і старше спостерігається збільшення показника на 0,3 %, а за іншими двома категоріями – зменшення показників на 0,1 % та 0,9 % відповідно.

Для кращого розуміння динаміки кількості зайнятого та безробітного населення варто порівняти ці дані. У 2019 р. ми маємо співвідношення між зайнятим і безробітним населенням 91,7% та 8,3%, у 2020 р. – 90,4 % та 9,6 %, у 2021 р. – 9 0% та 10 % відповідно. Зазначені дані свідчать, що з кожним роком частка безробітних у кількості робочої сили зростає, відповідно, частка зайнятого населення зменшується, що є негативною динамікою на ринку праці.

За даними табл. 2 [7] можемо спостерігати динаміку показників робочої сили України за статтю.

Таблиця 2

Показники робочої сили України за статтю

Показники	Жінки			Темп приросту, %		Чоловіки			Темп приросту, %	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/ 2019 рр.	2021/ 2020 рр.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/ 2019 рр.	2021/ 2020 рр.
Робоча сила										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	8654,1	8413,2	8293	-2,8	-1,4	9501,6	9256,6	9112,0	-2,6	-1,6
у віці 15-70 років, тис. осіб	8602,9	8369	8248,2	-2,7	-1,4	9460,1	9220,5	9073,4	-2,5	-1,6
працездатного віку, тис. осіб	8248,4	8028,7	7911,6	-2,7	-1,5	9133,4	8889,1	8755,2	-2,7	-1,5
Зайняте населення										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	7974,3	7650	7451,4	-4,1	-2,6	8693,7	8345,6	8242,0	-4,0	-1,2
у віці 15-70 років, тис. осіб	7923,1	7605,8	7406,6	-4,0	-2,6	8655,2	8309,5	8203,4	-4,0	-1,3
працездатного віку, тис. осіб	7568,9	7266,0	7070,7	-4,0	-2,7	8326,0	7978,5	7886,6	-4,2	-1,2
Безробітне населення (за методологією МОП)										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	679,8	763,2	841,6	12,3	10,3	807,9	911,0	870,0	12,8	-4,5
у віці 15-70 років, тис. осіб	679,8	763,2	841,6	12,3	10,3	807,9	911,0	870,0	12,8	-4,5
працездатного віку, тис. осіб	679,5	762,7	840,9	12,2	10,3	807,4	910,6	868,6	12,8	-4,6
Особи, які не входять до складу робочої сили										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	8919,5	9067,6	9068,0	1,7	0,004	5162,6	5339,0	5381,5	3,4	0,8
у віці 15-70 років, тис. осіб	6363,8	6493,4	6459,7	2,0	-0,5	4066,7	4231,4	4258,6	4,0	0,6
працездатного віку, тис. осіб	3722,7	3790,0	3735,1	1,8	-1,4	2392,0	2522,6	2519,8	5,5	-0,1

Аналіз показників таблиці 1 засвідчив, що показники робочої сили та зайнятого населення з кожним роком зменшуються, а кількості безробітного населення та осіб, які не входять до складу робочої сили

збільшуються. В таблиці 2 представлено порівняння економічного активного населення за статтю. За показниками робочої сили у 2020 р. у порівнянні з попереднім роком зменшилась частка жінок на 2,7 % в середньому за віковими категоріями. Частка зменшення чоловіків у категорії робочої сили становила 2,6 %. Отже, спостерігається рівномірне скорочення як чоловіків, так і жінок у даній категорії. У 2021 р. у порівнянні з попереднім роком, частка жінок у робочій сили зменшилась на 1,4 %, чоловіків – на 1,6 % в середньому за віковими категоріями.

Показники зайнятого населення як за категорією чоловіки, так і за категорією жінки мають скорочення показника у 2020 р. на 4 %. У 2021 р. зайнятість серед жінок зазнала скорочення на 2,6 %, серед чоловіків – 1,2 %, різниця між даними показниками становить 1,4 %. Цей відсоток вказує на те, що зменшення зайнятості серед жінок у даному році було більшим, ніж серед чоловіків.

Показники безробіття населення мають динаміку на збільшення даного показника з кожним роком. Так, у 2020 р. за категорією жінки спостерігається зростання показника на 12,3 %, а за категорією чоловіки – на 12,8 %. Різниця між показниками чоловічого і жіночого безробіття становить 0,4 %, що вказує на більшу частку безробітних чоловіків у 2020 р. В 2021 р. за категорією жінки спостерігається зростання показника безробіття на 10,3 %, а за категорією чоловіки на – 4,5 %, що вказує на значне переважання безробітних жінок у даному році – на 5,8 %.

Показники осіб, які не входять до складу робочої сили, з поділом за статтю мають таку динаміку: у 2020 р. за категорією жінки спостерігається збільшення на 1,8 % в середньому, за категорією чоловіки – збільшення на 4,3 %, що на 2,5 % більше за зростання у категорії жінки. Що стосується динаміки осіб, які не входять до складу робочої сили, то у 2020 р. переважає у зростанні категорія чоловіків. У 2021 р. можемо спостерігати зміну динаміки даного показника: від незначного зростання до зменшення показника за деякими віковими категоріями. Як за категорією жінки, так і за категорією чоловіки спостерігається динаміка показника осіб, які не входять до складу робочої сили, до 1 %, більшу динаміку маємо за показниками категорії чоловіків.

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що кількість чоловіків завжди переважала над кількістю жінок, окрім категорії осіб, які не входять до складу робочої сили, хоча й динаміка, зазвичай, була більшою за категорією жінки. Також, у 2021 р. в порівнянні з попереднім роком спостерігається зміна або призупинення динаміки показників, що характеризується зменшення негативних тенденцій на ринку праці.

Проаналізувавши показники робочої сили України варто проаналізувати аналогічні показники Хмельницької області. В табл. 3 [8] представлені показники економічно активного населення Хмельницької області.

Таблиця 3

Показники економічно активного населення Хмельницької області

Показники	Усе населення			Темп приросту, %	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/2019 рр.	2021/2020 рр.
Робоча сила					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	582,9	566,5	555,7	-2,81	-1,91
у віці 15-70 років, тис. осіб	574,6	560,6	549	-2,44	-2,07
працездатного віку, тис. осіб	548,9	534,5	523,8	-2,62	-2,00
Зайняте населення					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	537,1	510,9	499,1	-4,88	-2,31
у віці 15-70 років, тис. осіб	528,8	505	492,4	-4,50	-2,50
працездатного віку, тис. осіб	503,2	478,9	467,2	-4,83	-2,44
Безробітне населення (за методологією МОП)					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	45,8	55,6	56,6	21,40	1,80
у віці 15-70 років, тис. осіб	45,8	55,6	56,6	21,40	1,80
працездатного віку, тис. осіб	45,7	55,6	56,6	21,66	1,80
Особи, які не входять до складу робочої сили					
у віці 15 років і старше, тис. осіб	478,1	487,2	489,6	1,90	0,49
у віці 15-70 років, тис. осіб	353	360,2	362,7	2,04	0,69
працездатного віку, тис. осіб	212,7	217,3	217,8	2,16	0,23

За даними табл. 3 можна спостерігати динаміку показників економічної активності населення Хмельницької області. За показником робочої сили можемо спостерігати зменшення кількості робочої сили усіх вікових категорій. За віковою категорією осіб у віці 15 років і старше наявне зменшення чисельності робочої сили на 2,81 % у 2020 р. в порівнянні з 2019 р., а у 2021 р. зменшення чисельності становило 1,91 %, загальне зменшення за досліджуваний період становить 4,72 %.

За віковою категорією у віці 15-70 років зменшення кількості осіб, віднесених до цієї категорії, становило 2,44 % у 2020 р. в порівнянні з попереднім роком, у 2021 р. зменшення кількості осіб становило 2,07 %, загальне зменшення за досліджуваний період становить 4,51 %. За віковою категорією осіб працездатного віку спостерігається зменшення чисельності робочої сили на 2,62 % у 2020 р., а у 2021 р. зменшення чисельності робочої сили відбулось на рівні 2,00 %. Тобто середнє зменшення робочої сили за досліджуваний період становить 4,62 %.

Зміни показника зайнятого населення у віці 15 років і старше мають динаміку на зменшення чисельності осіб даної групи на 4,88 % у 2020 р. в порівнянні з 2019 р., у 2021 р. зменшення становило 2,31 %, загальне зменшення за досліджуваний період становило 7,19 %. За віковою групою у віці 15-70 років зменшення у 2020 р. становило 4,50 % в порівнянні з 2019 р. У 2021 р. зменшення чисельності осіб зазначеної групи становило 2,50 % в порівнянні з 2020 р., зменшення за досліджуваний період становить 7,00 %. За віковою групою осіб працездатного віку зменшення чисельності зайнятого населення становило в 2020 р. 4,83 % в порівнянні з 2019 р. У 2021 р. зменшення чисельності зайнятого населення становило 2,44 %, загальне зменшення чисельності зайнятого населення за досліджуваний період становило 7,27 %. Тобто середнє зменшення зайнятого населення за досліджуваний період становило 7,15 %.

За категорією безробітного населення за досліджуваний період спостерігається динаміка на збільшення чисельності за даною групою. За віковими групами осіб у віці 15 років і старше та у віці 15-70 років збільшення у 2020 р. становило 21,40 % в порівнянні з 2019 р., збільшення цього показника у 2021 р. складало 1,80 % в порівнянні з 2020 р., загальне збільшення становить 23,30 % за досліджуваний період.

За категорією осіб працездатного віку збільшення чисельності осіб становило 21,66 % у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. У 2021 р. збільшення зазначеного показника становило 1,80 % в порівнянні з 2020 р., загальне збільшення становить 23,46 % за досліджуваний період. Тобто середнє збільшення безробітного населення за досліджуваний період становило 23,38 %.

Кількість осіб, які не входять до складу робочої сили, мала динаміку на збільшення за віковими категоріями. За категорією осіб у віці 15 років і старше збільшення чисельності становило 1,90 % у 2020 р. в порівнянні з 2019 р. У 2021 р. динаміка чисельності осіб за віковою категорією у віці 15 років і старше зазнала збільшення показника на 0,49 %, загальне збільшення за досліджуваний період становить 2,39 %.

За віковою категорією у віці 15-70 років спостерігається динаміка на збільшення кількості осіб на 2,04 % у 2020 р. в порівнянні з 2019 р., у 2021 р. збільшення робочої сили за цією віковою групою становило 0,69 % в порівнянні з попереднім до зазначеного роком. Загальне збільшення за досліджуваний період за віковою категорією у віці 15-70 років становило 2,73 %.

За віковою категорією осіб працездатного віку наявна динаміка на збільшення показника. У 2020 р. спостерігається збільшення на 2,16 % в порівнянні з 2019 р., а у 2021 р. зазначений показник збільшився на 0,23 %. Загальне збільшення показника за досліджуваний період становить 2,39 %. Тобто середнє збільшення за категорією осіб, які не входять до складу робочої сили, за досліджуваний період становило 2,50 %.

За наведеними даними можна зазначити, що чисельність осіб, які відносяться до робочої сили, за віковими категоріями у Хмельницькій області за досліджуваний період зменшилась на 4,62 %. Зменшення зайнятого населення становило 7,15 %. Зазначена динаміка є негативною. За показниками безробітного населення та показниками категорії осіб, які не входять до складу робочої сили, спостерігається динаміка на збільшення, що теж характеризується як негативна тенденція.

Для аналізу співвідношення кількості жінок та чоловіків на ринку праці Хмельницької області варто проілюструвати дані (табл. 4) [8].

За даними табл. 4 можемо зробити висновки про кількість жінок та чоловіків за категоріями ринку праці Хмельницької області. За категорією робоча сила у віці 15 років і старше спостерігається динаміка на зменшення кількості робочої сили даної вікової категорії. У 2020 р. скорочення жінок, які відносяться до робочої сили даної вікової категорії зазнало скорочення на 3,81 % в порівнянні з 2019 р. Скорочення чоловіків даної вікової категорії за 2019-2020 рр. становило 1,92 %. У 2021 р. скорочення жінок, які відносяться до робочої сили у віці 15 років і старше зазнало скорочення на 1,06 % в порівнянні з 2019 р., а скорочення чоловіків у тому ж розрізі становило 2,66 %.

В загальному, за досліджуваний період за цією категорією ми маємо скорочення жінок на 4,87 %, чоловіків – 4,58 %. Відсоткове скорочення є майже однаковим, але все ж переважає зменшення кількості чоловіків у загальній кількості робочої сили даної вікової категорії. Для кращого розуміння даних таблиці 4 варто розглянути рис. 2 [8].

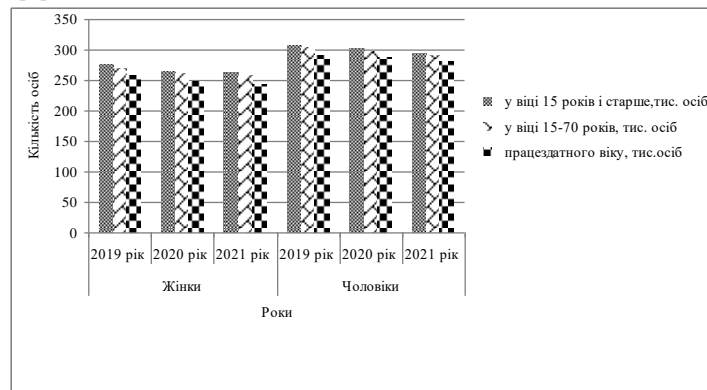

Рис. 2. Динаміка показників робочої сили Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу на статтю

Таблиця 4

Показники робочої сили Хмельницької області за статтю

Показники	Жінки			Темп приросту, %		Чоловіки			Темп приросту, %	
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/ 2019 рр.	2021/ 2020 рр.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2020/ 2019 рр.	2021/ 2020 рр.
Робоча сила										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	275,7	265,2	262,4	-3,81	-1,06	307,2	301,3	293,3	-1,92	-2,66
у віці 15-70 років, тис. осіб	270,6	261,9	258,2	-3,22	-1,41	304	298,7	290,8	-1,74	-2,64
працездатного віку, тис. осіб	257,7	247,5	244	-3,96	-1,41	291,2	287	279,8	-1,44	-2,51
Зайняте населення										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	259,6	243,5	239,8	-6,20	-1,52	277,5	267,4	259,3	-3,64	-3,03
у віці 15-70 років, тис. осіб	254,5	240,2	235,6	-5,62	-1,92	274,3	264,8	256,8	-3,46	-3,02
працездатного віку, тис. осіб	241,6	225,8	221,4	-6,54	-1,95	261,6	253,1	245,8	-3,25	-2,88
Безробітне населення (за методологією МОП)										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	16,1	21,7	22,6	34,78	4,15	29,7	33,9	34	14,14	0,29
у віці 15-70 років, тис. осіб	16,1	21,7	22,6	34,78	4,15	29,7	33,9	34	14,14	0,29
працездатного віку, тис. осіб	16,1	21,7	22,6	34,78	4,15	29,6	33,9	34	14,53	0,29
Особи, які не входять до складу робочої сили										
у віці 15 років і старше, тис. осіб	302,4	308,3	306,3	1,95	-0,65	175,7	178,9	183,3	1,82	2,46
у віці 15-70 років, тис. осіб	213,1	217,7	216,3	2,16	-0,64	139,9	142,5	146,4	1,86	2,74
працездатного віку, тис. осіб	127,9	132,2	130,1	3,36	-1,59	84,8	85,1	87,7	0,35	3,06

На рис. 2 проілюстрована динаміка показників робочої сили Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу на статтю. За даними рисунку наявне переважання кількості чоловіків у всіх вікових категоріях за всі представлені роки. Також спостерігається загальне скорочення робочої сили за досліджуваний період як в розрізі чоловіків, так і в розрізі жінок за віковими категоріями. Зменшення за віковою категорією 15-70 років за кількістю жінок становить 4,63 %, а за кількістю чоловіків – 4,38 %. За віковою категорією осіб працездатного віку скорочення за кількістю жінок становить 5,37 %, за кількістю чоловіків – 3,95 %.

За цими даними ми можемо сказати, що скорочення кількості жінок у загальній кількості робочої сили Хмельницької області більше, ніж скорочення чоловіків за усіма віковими категоріями у відсотковому виразі за досліджуваний період.

Для аналізу показників зайнятого населення Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю за досліджуваний період варто розглянути рис. 3 [8].

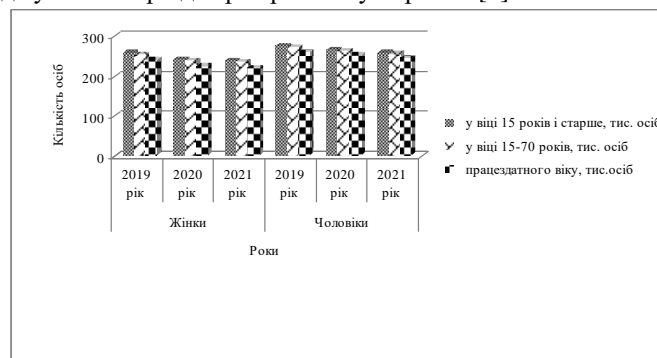

Рис. 3. Динаміка показників зайнятого населення Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю

Рис. 3 презентує динаміку показників зайнятого населення за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю по Хмельницькій області. За даними рисунку ми можемо бачити переважання кількості чоловіків у всіх вікових категоріях за всі представлені роки. Також ми можемо спостерігати загальне скорочення за досліджуваний період як чоловіків, так і жінок за віковими категоріями.

Зменшення за віковою категорією у віці 15 років і старше за кількістю жінок становить 7,72 %, а за кількістю чоловіків – 6,67 %. Зменшення за віковою категорією у віці 15-70 років за кількістю жінок становить 7,54 %, а за кількістю чоловіків – 6,48 %. За віковою категорією осіб працездатного віку скорочення за кількістю жінок становить 9,79 %, за кількістю чоловіків – 6,13 %.

Водночас, зі зменшенням кількості робочої сили спостерігається зменшення кількості зайнятого населення. Кількість чоловіків переважає кількість жінок у категорії зайняте населення. Скорочення кількості жінок у загальній кількості зайнятого населення більше, ніж скорочення чоловіків за усіма віковими категоріями у відсотковому виразі за досліджуваний період.

Для аналізу показників динаміки безробітного населення Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю варто розглянути рис. 4 [8].

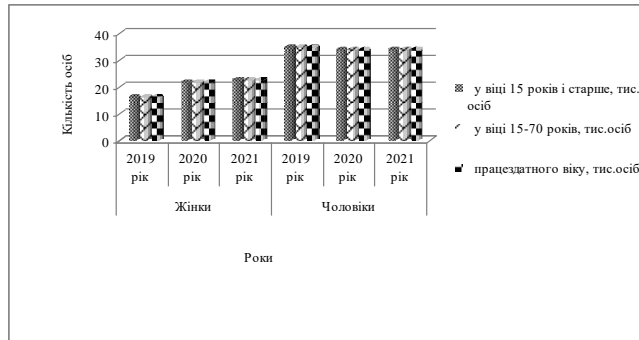

Рис. 4. Динаміка показників безробітного населення Хмельницької області за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю

Рис. 4 відображає динаміку показників безробітного населення за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю по Хмельницькій області. За даними рисунку спостерігається переважання кількості чоловіків у всіх вікових категоріях за всі представлені роки. Також, спостерігається загальне збільшення кількості безробітного населення за досліджуваний період як чоловіків, так і жінок за віковими категоріями.

Рис. 4 ілюструє, що збільшення кількості жінок за категорією безробітне населення за всіма віковими категоріями є однаковою і становить 38,93 %, а за кількістю чоловіків динаміка за двома першими віковими категоріями є однаковою, збільшення на 14,43 %. А за категорією осіб працездатного віку збільшення кількості чоловіків становить 14,82 %.

За цими даними можна зробити висновок, що збільшення кількості жінок у загальній кількості робочої сили більше, ніж збільшення кількості чоловіків за усіма віковими категоріями у відсотковому виразі за досліджуваний період.

Для аналізу динаміки чисельності осіб Хмельницької області, які не входять до складу робочої сили, за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю варто розглянути рис. 5 [8].

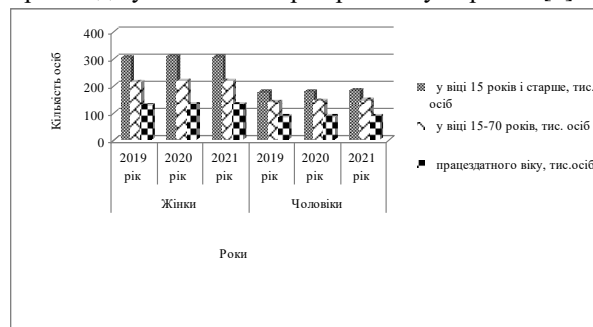

Рис. 5. Динаміка чисельності осіб Хмельницької області, які не входять до складу робочої сили, за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю

Рис. 5 відображає динаміку чисельності осіб, які не входять до складу робочої сили, за віковими категоріями в розрізі поділу за статтю по Хмельницькій області. Рисунок свідчить про переважання кількості жінок у всіх вікових категоріях за всі представлені роки.

Спостерігається загальне збільшення кількості осіб, які не входять до складу робочої сили, за досліджуваний період як чоловіків, так і жінок за віковими категоріями. У 2020 р. в порівнянні з 2019 р. спостерігається динаміка показників як по кількості чоловіків, так і по кількості жінок щодо збільшення кількості осіб, які не входять до складу робочої сили.

За віковою категорією у віці 15 років і старше спостерігається збільшення кількості жінок даної категорії на 1,95 %, чоловіків – на 1,82 %. За віковою категорією у віці 15-70 років наявне збільшення кількості жінок на 2,16 %, чоловіків – на 1,86 %. За віковою категорією осіб працездатного віку спостерігається збільшення кількості жінок на 3,36 %, чоловіків – на 0,35 %.

У 2021 р. у порівнянні з 2020 р. за всіма віковими категоріями спостерігається скорочення кількості жінок: за першою і другою віковими категоріями скорочення відбулось на 0,65 % і 0,64 %, за третьою віковою категорією зменшення кількості жінок становить 1,59 %. За кількістю чоловіків у 2021 р. спостерігається зворотна динаміка на збільшення кількості осіб за всіма віковими категоріями: за першою відбулось збільшення на 2,46 %, за другою – 2,74 %, за третьою – 3,06 %.

За показниками табл. 4 та рис. 5 спостерігається нестабільна динаміка за категорією осіб, які не входять до складу робочої сили. У 2021 р. порівняно з попереднім, 2020 р., спостерігається незначне зменшення кількості жінок, приналежних до цієї групи, та значне збільшення кількості чоловіків, що належать до цієї групи.

Загалом по Хмельницькій області спостерігається переважання кількості чоловіків у всіх зазначених категоріях населення, окрім категорії осіб, які не входять до складу робочої сили. Також спостерігається зменшення кількості робочої сили та зайнятого населення за усіма віковими категоріями та збільшення кількості безробітного населення та осіб, які не входять до складу робочої сили, як за жіночою статтю, та і за чоловічою, що є негативною динамікою.

Для кращого розуміння динаміки показників економічно активного населення України та Хмельницької області була розроблена табл. 5 [7, 8].

Таблиця 5

Порівняння показників економічно активного населення України та Хмельницької області

Показники	Україна		Хмельницька область		Різниця темпів приросту, %	
	Темп приросту, %		Темп приросту, %		Різниця темпів приросту, %	
	2020/2019 рр.	2021/2020 рр.	2020/2019 рр.	2021/2020 рр.	2020/2019 рр.	2021/2020 рр.
Робоча сила						
у віці 15 років і старше, тис. осіб	-2,7	-1,5	-2,81	-1,91	0,11	0,41
у віці 15-70 років, тис. осіб	-2,6	-1,5	-2,44	-2,07	-0,16	0,57
працездатного віку, тис. осіб	-2,7	-1,5	-2,62	-2	-0,08	0,5
Зайняте населення						
у віці 15 років і старше, тис. осіб	-4	-1,9	-4,88	-2,31	0,88	0,41
у віці 15-70 років, тис. осіб	-4	-1,9	-4,5	-2,5	0,5	0,6
працездатного віку, тис. осіб	-4,1	-1,9	-4,83	-2,44	0,73	0,54
Безробітне населення (за методологією МОП)						
у віці 15 років і старше, тис. осіб	12,5	2,2	21,4	1,8	-8,9	0,4
у віці 15-70 років, тис. осіб	12,5	2,2	21,4	1,8	-8,9	0,4
працездатного віку, тис. осіб	12,5	2,2	21,66	1,8	-9,16	0,4
Особи, які не входять до складу робочої сили						
у віці 15 років і старше, тис. осіб	2,3	0,3	1,9	0,49	0,4	-0,19
у віці 15-70 років, тис. осіб	2,8	-0,1	2,04	0,69	0,76	-0,79
працездатного віку, тис. осіб	3,2	-0,9	2,16	0,23	1,04	-1,13

Результати розрахунків, наведені у табл. 5, свідчать про подібність динаміки показників економічно активного населення України та Хмельницької області. За показником робоча сила спостерігається незначна різниця: зменшення кількості робочої сили по Україні є меншим, ніж по Хмельницькій області. Зменшення кількості робочої сили по країні переважає над зменшенням кількості робочої сили по Хмельницькій області у порівнянні 2020 р. з 2019 р. у двох вікових категоріях – у віці 15-70 років та працездатного віку.

За категорією зайняте населення наявна перевага зменшення цього показника по Хмельницькій області над показником по Україні. У 2020 р. в порівнянні з попереднім роком показники Хмельницької області більші за показники України на 0,70 % в середньому за віковими категоріями. У 2021 р. в порівнянні з попереднім роком показники області більші за показники країни на 0,52 % в середньому за віковими групами. За показниками Хмельницької області спостерігається швидше скорочення зайнятого населення, ніж за показниками країни. Можна виділити, що у 2020 р. в порівнянні з попереднім роком найбільший відсоток переважання показників по Хмельницькій області над показниками по країні в цілому зафіксовано у віковій групі у віці 15 років і старше, а у 2021 р. – працездатного віку.

За категорією безробітного населення спостерігається переважання збільшення кількості безробітного населення у 2020 році в порівнянні з попереднім роком по Хмельницькій області над показниками по Україні, а у порівнянні 2021 року з 2020 р. динаміка протилежна. У 2021 р. порівняно з попереднім роком наявний рівномірний розподіл показників безробітного населення за віковими групами по Хмельницькій області та країні.

За категорією осіб, які не входять до складу робочої сили, спостерігається переважання показників по Україні над показниками по Хмельницькій області у 2020 р. в порівнянні з попереднім роком на 0,73 %. У 2021 р. в порівнянні з попереднім роком наявна негативна статистика по Хмельницькій області в порівнянні з країною в цілому. Динаміка у 2021 р. за віковими категоріями є різною, тому доцільно їх розглянути окремо. За віковою категорією у віці 15 років і старше показники по Хмельницькій області більші на 0,19 % за показники по країні. За віковими категоріями у віці 15-70 років та працездатного віку по країні в цілому

спостерігається скорочення чисельності осіб, а по Хмельницькій області – протилежна динаміка на збільшення кількості осіб даної категорії.

Дані табл. 5 засвідчують незначні відмінності у динаміці показників по Україні та Хмельницькій області у відсотковому вираженні, отже, тенденції зміни показників економічно активного населення по Україні в цілому властиві тенденціям Хмельницької області. Вище представлені дані свідчать про негативні тенденції на ринку праці України зі зменшення показників робочої сили та зайнятого населення та збільшення кількості осіб, віднесених до безробітного населення, та осіб, які не входять до робочої сили. Вплинути на цю динаміку могла низка факторів, серед яких зменшення кількості населення, міграція – зовнішня та внутрішня, незареєстрована зайнятість тощо.

Зазначені фактори впливають на ринок праці України і для послаблення їх дії розроблені урядові програми щодо різноманітної підтримки в працевлаштуванні та відкритті бізнесу. Окрім того, потрібно враховувати сучасні аспекти розвитку підприємств в умовах цифрової трансформації бізнесу [9; 10]. Нажаль, не всі заходи є достатніми для вирішення проблеми зниження рівня безробіття та збільшення рівня зайнятості населення, тому потрібно постійно розробляти нові програми покращення ситуації на ринку праці України.

Важливу роль у вивченні ринку праці відіграють соціологічні дослідження. Вони допомагають дізнатись реальний стан економічної активності населення країни. Серед методів збору первинної інформації особливе місце посідає метод опитування.

Опитування – метод збору соціальної інформації про досліджуваний об'єкт під час безпосереднього (інтерв'ю) чи опосередкованого (анкетування) соціально-психологічного спілкування соціолога і респондента (опитуваного) шляхом реєстрації відповіді респондентів на сформульовані соціологом питання, які випливають з цілей і завдань дослідження.

З його допомогою можна одержати інформацію, не завжди відображену в документальних джерелах чи доступну прямому спостереженню. До опитування вдаються, коли необхідним, а часто і єдиним джерелом інформації є людина - безпосередній учасник, представник, носій досліджуваних явища чи процесу. Вербальна (словесна) інформація, одержана завдяки цьому методу, значно багатша і загалом надійніша, ніж невербальна. Вона легше піддається кількісному опрацюванню й аналізу, що дає змогу широко використовувати для цього обчислювальну техніку. Достойнством методу опитування є також його універсальність. Вона полягає в тому, що при опитуванні реєструють і мотиви діяльності індивідів, і результати їх діяльності. Все це забезпечує методу опитування переваги, не властиві ні методу спостереження, ні методу аналізу документів [11].

Наразі, у період воєнного стану відсутній відкритий доступ до статистичної інформації, тому варто використовувати дані соціологічних досліджень, адже вони доповнюють аналіз ситуації на ринку праці України. Одним із таких соціологічних досліджень є дослідження соціологічної групи Рейтинг – Комплексне дослідження «Як війна змінила мене та країну. Підсумки року», датоване лютим 2023 року.

Комплексне порівняльне дослідження «Як війна змінила мене та країну. Підсумки року» мало на меті показати, як змінилися у різних сферах погляди, оцінки й життя українців за рік повномасштабного вторгнення росії в Україну. Для проведення комплексного дослідження було здійснено три окремі етапи. Дослідження було спрямовано на три окремі напрямки: політичні зміни, психологічні зміни та соціально-економічні зміни.

У дослідженні зазначається, що Війна призвела до втрати роботи не менш як для третини працездатного населення, особливо складна ситуація для переселенців й мешканців зон бойових дій: половина з них втратили свою роботу. Навіть з тих, хто зміг продовжити працювати під час війни, половина зазнали зменшення заробітної плати. Найскладніша ситуація з роботою була у перші місяці війни, надалі люди почали повертатись до роботи. Також, після різкого падіння охочих зайнятися власною справою на початку війни, їх кількість поступово відновлюється [12].

Динаміка економічно активного населення та тенденції ринку праці України представлені в розділі опитування – економічна поведінка. На рис. 6 [12] представлена діаграма з даними про трудову зайнятість серед тих, хто мав роботу до війни.

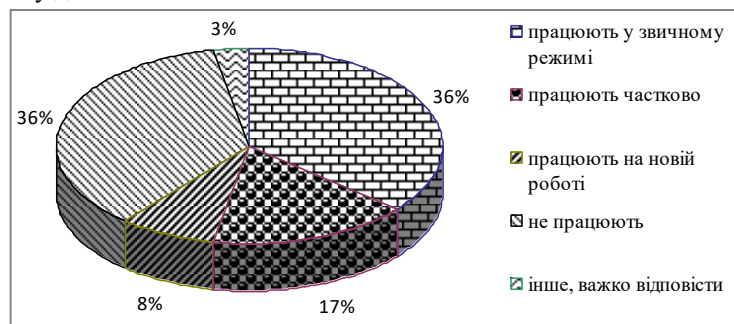

Рис. 6. Трудова зайнятість серед тих, хто мав роботу до війни

З даних опитування, рис. 6, можна зробити висновки, що менша половина населення працюють у звичному режимі – це 36 %. Згідно опитування, відсоток осіб, які працюють частково, складає 17 %, а також 8 % опитаних працюють на новій роботі, тобто зайнятого населення за даними опитування – 61%. Відсоток населення, яке не працює, та тих, кому важко відповісти на дане питання, становить 36 % та 3 % відповідно, що разом складає 39 % безробітного населення. За даними опитування співвідношення зайнятого та безробітного населення – 61% та 39% відповідно. За даними табл. 1 можна сформулювати такі співвідношення зайнятості та безробіття на ринку праці: 2019 р. – 86 % та 14 %, 2020 р. – 90,3 % та 9,7 %, 2021 р. – 90 % та 10 %. Середнє значення рівня безробіття за попередні три роки складає 11 %, а у 2022 р. – 39 %, що вказує на збільшення рівня безробіття майже в чотири рази. Звісно, фактор збільшення безробіття є зрозумілим, адже після початку війни багато людей втратили роботу, тому потрібно розробляти державну стратегію та програми на подолання безробіття серед населення країни.

Наступне, з чим варто ознайомитись, – це заробітна плата під час війни, адже саме від неї залежить добробут людини та задоволення її потреб. З рівнем заробітної плати під час війни можна ознайомитись на рис. 7 [12].

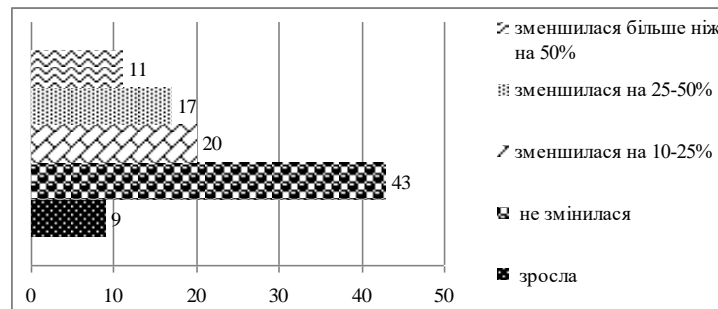

Рис. 7. Зміни в заробітній платі серед тих, хто працює під час війни

Як видно з даних рис. 7, у 43 % опитаних заробітна плата не змінилась, а у 9 % – заробітна плата зросла, що разом становить 52 %. Проте, спостерігається і зниження заробітної плати на різні відсотки – від 10 % до 50 % зменшення, що є доволі негативною тенденцією, адже зменшення заробітної плати призводить до зниження рівня життя населення. Дані рис. 7 свідчать, що у 20 % опитаних осіб заробітна плата зменшилась на 10-25 %, у 17 % – зменшилась на 25-50 %, у 11 % – зменшилась більше, ніж на 50 %.

Також, за даним опитуванням можна проаналізувати рух населення на ринку праці за період війни. На рис. 8 [12] представлені дані за окремі місяці війни 2022-2023 рр. в Україні.

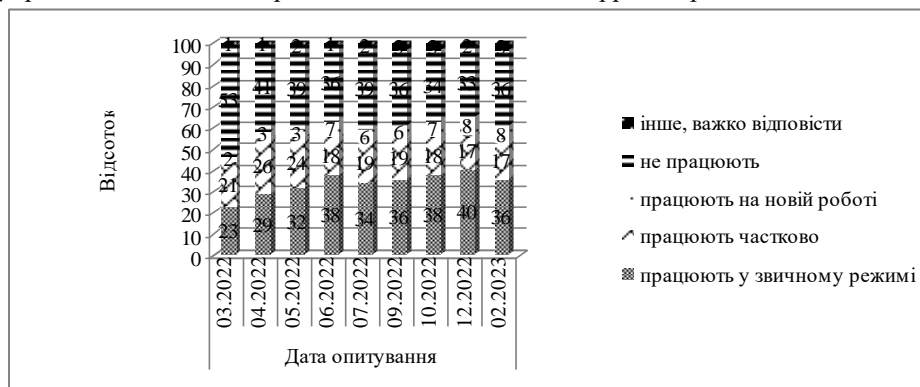

Рис. 8. Трудова зайнятість серед тих, хто мав роботу до війни

На рис. 8 за представленими даними можна прослідкувати динаміку зайнятості та безробіття опитуваного населення. Так, у березні 2022 р. спостерігається найбільший відсоток непрацюючих осіб – це 53 %. За даними опитування цей відсоток з кожним місяцем війни зменшувався, найменший відсоток незайнятого населення за представлений період фіксується у грудні 2022 р. – 33 %, середній відсоток непрацюючого опитаного населення за представлений період дослідження становить 38,5 %. Відсоток працюючих з кожним місяцем зростає: так, у березні 2022 р. він становить 23 %, а у лютому 2023 р. – 36 %. Найкращий показник чисельності зайнятих осіб був зафіксований у грудні 2022 р. – 40 %, середній відсоток працюючих осіб у звичному режимі за представлений період становить 34 %.

Частка осіб, які працюють на новій роботі, станом на березень 2022 р. становила лише 2 %, а на лютий 2023 р. зазначений показник становив вже 8 %, що свідчить про зростання зайнятості населення. Окрім того, відсоток осіб, які працюють частково, скоротився з 21 % у березні 2022 р. до 17 % у лютому 2023 р. Можемо припустити, що зазначена категорія осіб влаштувались на постійну роботу, адже поруч із

зменшенням відсотка працюючих частково зростає відсоток працюючих на новій роботі та працюючих у звичному режимі.

Дані рис. 8 свідчать, що українці за час війни намагаються відновити свою трудову активність: з кожним місяцем зменшується частка безробітних осіб та збільшується частка зайнятого населення. Зрозуміло, що якісно оцінити економічну активність населення не можливо і це тільки припущення про загальну ситуацію на ринку праці в країні під час війни, але все ж можемо прогнозувати, що при збереженні даної динаміки кількість безробітного населення поступово буде зменшуватись. Варто зазначити, що зрозумілою є й динаміка зміни кількості безробітного населення, адже спочатку на збільшення його частки вплинув COVID-19, а з початком повномасштабної війни в Україні кількість безробітного населення збільшилась приблизно у чотири рази, що було спричинено міграцією населення, як внутрішньою та і зовнішньою.

Важливими для аналізу є дані про зайнятість та безробіття населення за регіонами України, які представлені на рис. 9 [12].

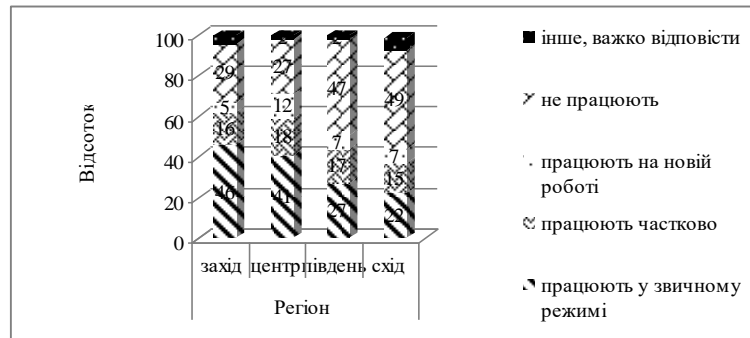

Рис. 9. Зайнятість та безробіття населення за регіонами України під час війни (станом на лютий 2023 р.)

На рис. 9 проілюстрована ситуація щодо зайнятості та безробіття населення регіонів України станом на лютий 2023 р. за даними опитування. Найкраща ситуація у західній частині країні, там працюють у звичному режимі 46 % опитаних осіб, найгірша ситуація на сході України – лише 22 %, різниця між цими регіонами складає 24 % опитаних осіб. Трохи краща ситуація на півдні України та в центрі: 27 % та 41 % опитаних осіб працюють у звичному режимі. Також варто звернути увагу на часткове працевлаштування, яке у всіх регіонах майже однакове з різницею у 3 %. Найвищий відсоток працюючих на новій роботі у центрі України – 12 % опитаних, найнижчий на заході – 5 %, на півдні та сході – 7 % (відсотки за цією категорією є цікавими у спостереженні, адже вказують на те, що півдні та сході України більше осіб змогли знайти роботу, ніж на західній). Це може бути зумовлено великою трудовою конкуренцією на західній Україні та постійним попитом на роботу, адже велика частина населення зараз є переселенцями із зони бойових дій у західну та центральну регіони України.

Дані рис. 9 засвідчують досить великий рівень безробіття. Найбільший рівень безробіття зафіксований у східній та південній частинах України – 49 % та 47 % відповідно, найменший у центрі України – 27 %, на західній Україні – 29 %. Такий рівень безробіття спричинений міграцією населення України, закриттям великих та малих підприємств та окупацією частини території України, як наслідок, сформований великий попит на робочі місця та високий рівень безробіття населення.

Дані соціологічного опитування відображають збільшення кількості безробітного населення України майже в три рази в порівнянні з довоєнним часом. Це збільшення зумовлене зовнішньою та внутрішньою міграціями населення України, закриттям підприємств та організацій, неможливістю працевлаштування населення на окремих територіях України. Попри це, бізнес починає відновлюватись, кількість безробітного населення зменшується. У західній частині України спостерігається зростання конкуренції на вакантну посаду. У південній та східній частинах України наявний високий рівень безробіття.

Для покращення ситуації на ринку праці України у воєнний і післявоєнний періоди варто уже зараз розробляти стратегію мотивації зайнятості населення України. Широкий перелік заходів щодо підвищення зайнятості населення у воєнний та повоєнний час пропонує Н. Любомудрова [13], зокрема:

- створення ефективних умов для самозайнятості населення;
- популяризація робітничих професій та виведення їх на рівень престижності;
- створення ефективних програм, спрямованих на перепрофілювання та підвищення кваліфікації, розробка програм зайнятості молоді, впровадження практики дуальної освіти;
- створення механізмів сприятливого інвестиційного клімату в країні;
- сприяння з боку держави створенню нових робочих місць;
- розширення джерел фінансової підтримки бізнесу методами надання грантів та залучення іноземних інвестицій.

Наведені вище пропозиції сприятимуть не лише розвитку ринку праці, але і позитивно вплинуть на розвиток економіки держави. Дані пропозиції можна розглядати в довгостроковому характері. Вони можуть розвиватись та вдосконалюватись разом із розвитком економіки держави та взаємодіяти із світовим ринком. Комплекс запропонованих механізмів варто розробляти вже і можна запроваджувати у регіонах, які не знаходяться у зоні бойових дій. Це дозволить проаналізувати ефективність цих заходів та дасть можливість введення покращень в дані рекомендації [13].

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Порівнюючи дані попередніх періодів (2019-2021 рр.) та даних за час війни (2022-2023 рр.) стає зрозуміло, що кількість безробітного населення зросла у декілька разів в порівнянні з періодом до війни, навіть у період COVID-19 рівень безробіття населення не зазнавав таких показників. Все ж варто зазначити, що оцінити ситуацію в країні за точними показниками Державної служби статистики України зараз не є можливим і оцінювати ситуацію на ринку праці в країні ми можемо тільки за опитуваннями різних соціальних груп. Зрозуміло, що ситуація на ринку праці дуже сильно змінилась за час повномасштабної війни в Україні і надалі нам потрібно буде протидіяти впливу цих змін, то ж уже зараз потрібно задуматись, як може держава та бізнес скоригувати ситуацію на ринку праці в Україні та зменшити вплив негативних факторів, набутих за час війни.

Література

1. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#top>
2. Гринченко О.Ю. Зайнятість населення як об'єкт статистичного вивчення. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>.
3. Сутність та види зайнятості і безробіття населення. URL: <https://buklib.net/books/29336/>
4. Луньова Т. С. Напрями активізації зайнятості населення України в умовах воєнної економіки. *Економічний простір*. 2023. № 183. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1216/1172>.
5. Безробіття як економічна категорія. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19414/
6. Методологічні положення щодо класифікації та аналізу економічної активності населення. URL: https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm.
7. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Головне управління статистики у Хмельницькій області. URL: <https://www.km.ukrstat.gov.ua/>
9. Vedernikov M., Sandyga I., Volianska-Savchuk L., Chernushkina O., Zelena M., Koshonko O. Specificity of Corporate Culture Modeling at Industrial Enterprises in Conditions of Digital Business Transformation. *10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2020. Pp. 595-600. <https://doi.org/10.1109/ACIT49673.2020.9208925>
10. Vedernikov M., Koshonko H., Volianska-Savchuk L., Zelena M., Bazaliyska N., Chernushkina O. Assessment of Information and Communication Support of Production Systems in the Conditions of Digital Transformation of the National Economy. *IEEE International Conference on Problems of Infocommunications Science and Technology, PIC S and T 2020 - Proceedings*, 2021. Pp. 77-82, 9468099. <https://doi.org/10.1109/PICST51311.2020.9468099>
11. Роль, види та методи соціологічного опитування. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12369/>
12. Комплексне дослідження: Як війна змінила мене та країну. підсумки року. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rating_war_changed_me_and_the_country_february_2023.pdf.
13. Любомудрова Н. П., Гойчук В. І. Зміни на ринку праці в умовах воєнного стану та перспективи післявоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1462>
14. Кравчик, Ю., & Шевченко, Д. (2022). СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ВИСНОВКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ. *Innovation and Sustainability*, (2), 39–48. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.39.48>

References

1. Pro zainiatist naseleennia : Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#top>
2. Hrynchenko O.l.u. Zainiatist naseleennia yak obiekt statystychnoho vvychnennia. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>
3. Sutnist ta vydy zainiatosti i bezrobittia naseleennia. URL: <https://buklib.net/books/29336/>
4. Lunova T. S. Napriamy aktyvizatsii zainiatosti naseleennia Ukrainy v umovakh voiennoi ekonomiky. *Ekonomicnyi prostir*. 2023. № 183. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1216/1172>
5. Bezrobittia yak ekonomichna katehoriia. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19414/
6. Metodolohichni polozhennia shchodo klasyfikatsii ta analizu ekonomichnoi aktyvnosti naseleennia. URL: https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/12/metod.htm
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

-
8. Holovne upravlinnia statystryky u Khmelnytskii oblasti. URL: <https://www.km.ukrstat.gov.ua/>
 9. Vedernikov M., Sandya I., Volianska-Savchuk L., Chernushkina O., Zelena M., Koshonko O. Specificity of Corporate Culture Modeling at Industrial Enterprises in Conditions of Digital Business Transformation. *10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2020. Pp. 595-600. <https://doi.org/10.1109/ACIT49673.2020.9208925>
 10. Vedernikov M., Koshonko H., Volianska-Savchuk L., Zelena M., Bazaliyska N., Chernushkina O. Assessment of Information and Communication Support of Production Systems in the Conditions of Digital Transformation of the National Economy. *IEEE International Conference on Problems of Infocommunications Science and Technology, PIC S and T 2020 - Proceedings*, 2021. Pp. 77-82, 9468099. <https://doi.org/10.1109/PICST51311.2020.9468099>
 11. Rol, vydy ta metody sotsiologichnoho opytuvannia. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12369/>
 12. Kompleksne doslidzhennia: Yak viina zminyla mene ta krainu. pidsumky roku. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rating_war_changed_me_and_the_country_february_2023.pdf
 13. Liubomudrova N. P., Hoichuk V. I. Zminy na rynku pratsi v umovakh voiennoho stanu ta perspektyvy pislivoiennoho vidnovlennia. *Ekonomika ta suspilstv.* 2022. Vypusk 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1462>
 14. Kravchuk Yu., & Shevchenko D. (2022). SOCIAL ENVIRONMENT OF HUMAN CAPITAL FORMATION OF UKRAINE: ANALYSIS AND CONCLUSIONS FOR PUBLIC POLICY. *Innovation and Sustainability*, (2), 39–48. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.39.48>